

Posudek disertační práce

Martin BOČEK, Soupeření lodních společností o zákazníky z Předlitavska na přelomu 19. a 20. století, Plzeň 2017.

Emigrace z Evropy v 19. století, především do Spojených států, představuje bezesporu mimořádně závažný fenomén dějin euroatlantického světa v novověku. Pokud jde o vystěhovalectví z Českých zemí, nezůstalo stranou zájmu naší historiografie (ze starších připomeňme práce Josefa Polišenského a Františka Kutnara, z novějších pak publikace Jaroslava Vaculíka či Marka Vlhy). Doposud však scházelo hodnocení v širším rámci habsburské monarchie, některým důležitým faktorům byla věnována bohužel velmi malá nebo žádná pozornost, K těm patří i problematika přepravy vystěhovalců za oceán, pro jejíž zkoumání se rozhodl Martin Boček. Podle jeho slov *„cílem předkládané disertační práce je analýza fungování lodních společností v habsburské monarchii a současné zmapování fenoménu vystěhovalectví z Rakousko-Uherska do USA na přelomu 19. a 20. století“*. Volbu tématu výzkumu lze jen uvítat, prezentovaná struktura práce je promyšlená a vyvážená, cíle práce jsou stanoveny po pečlivém uvážení. Kritické zhodnocení použitých pramenů a odborné literatury, které autor prezentuje v úvodu práce, budí respekt – bádál totiž v osmi zahraničních archivech, stejně úctyhodný je i seznam prostudovaných vydaných pramenů i rozsah odborné literatury, s níž se seznámil.

Text disertace je rozvržen do pěti hlavních kapitol. V první (*Evropské vystěhovalectví do USA*) jsou hodnoceny obecné okolnosti a události, které ovlivnily masové vystěhovalectví po roce 1848. Kromě motivace, která ovlivňovala rozhodování emigrantů, se autor soustřeďuje na takové otázky, jako byla propagace vystěhovalectví a její kontrola nebo podmínky přijetí v Novém světě. Další kapitola (*Přeprava cestujících do USA v 19. století*), se zabývá z obecných hledisek vývojem lodní dopravy do Spojených států včetně takových problémů, jako byla s problematikou spojená příslušná legislativa. Jádro práce představují třetí (*Severní cesta emigrantů*), čtvrtá (*Jižní cesta emigrantů*) a pátá kapitola (*Ne/soupeření společností*). Třetí kapitola je věnována hodnocení vystěhovalectví přes severoněmecké přístavy Hamburk a Brémy, kde klíčová role připadla hamburské společnosti HAPAG (tehdy, co do objemu přepravy osob i zboží a počtu provozovaných linek byla největší paroplavební společností na světě, do této pozice se vypracovala během půlstoletí existence) a brémské společnosti Norddeutscher Lloyd (byla v pomyslném žebříčku na čtvrtém místě). Autor velmi pečlivě zmapoval podmínky společností pro přepravu, situaci emigrantů, čekajících v přístavech i změny podmínek na lodích. Čtvrtá kapitola (*Jižní cesta emigrantů*) se týká vystěhovalectví přes přístavy na jihu monarchie, Terst a Rjeku (Fiume), kde hlavní role připadla dvěma společnostem. Domácí Vereinigte Österreichische Schiffahrts-Aktien-Gesellschaft, vornals Austro-Americana & Fratelli Cosulich a britské společnosti Cunard Line. Poslední kapitola (*Ne/soupeření společností*) je pak zaměřena na problematiku podmínek a výsledků soupeření shora uvedených paroplavebních společností. V tomto případě je pozoruhodným přínosem realizace autorova záměru prezentovat a zhodnotit podstatné dílčí faktory, které fungování a soupeření lodních společností

ovlivňovaly (podmínky na lodích, poskytované služby, ceny jízdného, možnosti spojení s vnitrozemím, postoj předlitavských vlád, administrativní překážky, povaha a rozsah aktivit agentů společností atd.).

Předložená práce je výjimečná ve všech ohledech, které je třeba v souvislosti s hodnocením doktorské disertace brát v úvahu. V první řadě musím vysoko ocenit důkladné vytěžení velmi rozsáhlého pramenného materiálu z archivů k tématu. Martin Boček prokázal mimořádně rozsáhlé a poctivé badatelské úsilí, s nímž jsem se v této podobě a rozsahu setkal u doktorských disertací jen málokdy. Je mimo jakoukoli pochybnost, že v úplnosti dosáhl vytčených badatelských cílů a odpověděl na otázky, jež si v souvislosti se svým výzkumem položil. Pokud jde o odbornou literaturu, nepochybně neponechal stranou žádnou monografii či studii, která má pro zkoumání daného tématu relevantní význam. Disertace má vysokou kvalitu, přináší nové pozoruhodné poznatky. Autor prokázal schopnost soustředěného a systematického badatelského úsilí i rozsáhlé odborné znalosti, jeho práce má velmi solidní slovesnou úroveň, plně odpovídá požadavkům kladeným na tento druh vědeckého textu, proto ho doporučuji k úspěšné obhajobě.

V Hostivici, 19. listopadu 2017

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.